

บทที่ 3 ระเบียบวิธีวิจัย

จากกรอบแนวคิดที่ใช้ในการศึกษาวิเคราะห์ “ความเป็นมืออาชีพ” ของนักข่าวโทรทัศน์ที่แสดงให้เห็นนั้น ผู้วิจัยได้สร้างขึ้นมาเพื่อตอบวัตถุประสงค์การวิจัย 2 ข้อ ดังนี้

1. เพื่อทราบคุณสมบัติของนักข่าวโทรทัศน์มืออาชีพ
2. เพื่อศึกษาภาพสะท้อนความเป็นมืออาชีพของนักข่าวโทรทัศน์ที่ปรากฏในผลงานข่าว

โดยผู้วิจัยได้กำหนดขั้นตอนของการเก็บรวบรวมข้อมูลและศึกษาวิเคราะห์เป็น 2 ขั้นตอน ตามวัตถุประสงค์การวิจัยข้างต้น คือ

1. ขั้นตอนการศึกษารวบรวมข้อมูลเพื่อทราบถึงคุณสมบัติของนักข่าวโทรทัศน์มืออาชีพโดยจะเป็นการศึกษาจากแหล่งข้อมูลเอกสาร และแหล่งข้อมูลบุคคล
2. ขั้นตอนศึกษาภาพสะท้อนความเป็นมืออาชีพของนักข่าวโทรทัศน์จากผลงานข่าวที่ปรากฏ โดยจะทำการศึกษาจากแหล่งข้อมูลที่เป็นเทปวิดีโอ (เทปข่าว)

ทั้งนี้ ในแต่ละขั้นตอนจะมีรายละเอียดการศึกษาดังนี้

1. ขั้นตอนเพื่อทราบถึงคุณสมบัติของนักข่าวโทรทัศน์มืออาชีพ

ในขั้นตอนนี้ เป็นการศึกษารวบรวมความคิดเห็นเกี่ยวกับคุณสมบัติความเป็นมืออาชีพของนักข่าวโทรทัศน์ โดยแบ่งการศึกษาออกเป็น 2 ขั้นตอน ตามประเภทของแหล่งข้อมูล คือ

1. ศึกษาจากแหล่งข้อมูลเอกสาร ผู้วิจัยทำการค้นคว้ารวบรวมในประเด็นต่างๆ ที่มีความเกี่ยวข้องกับเรื่องของความเป็นมืออาชีพของนักข่าวโทรทัศน์ โดยใช้กรอบในการศึกษาวิจัยเป็นแนวทาง โดยจะศึกษาจากผลงานทางวิชาการและข้อเขียนหรือบทความต่างๆ จากในและนอกประเทศ เพื่อให้เห็นแนวความคิดในเรื่องนี้ ทั้งที่เป็นระดับสากลและในระดับเฉพาะสังคมไทย

ทั้งนี้ ผลของการรวบรวมข้อมูลจากเอกสารในชั้นตอนนี้ ผู้วิจัยได้รวบรวมและนำเสนอไว้ในบทที่ 2 ของงานวิจัย และได้สรุปเกี่ยวกับองค์ประกอบของนักข่าวที่มีความเป็นมืออาชีพไว้ในขั้นต้นว่าลักษณะความเป็นมืออาชีพของนักข่าวโทรทัศน์นั้น จะต้องประกอบไปด้วยองค์ประกอบสำคัญ 4 ประการคือ (1) องค์ประกอบในแง่การยึดมั่นในอุดมการณ์ (2) องค์ประกอบในแง่วิชาชีพนิยม หรือการมีทัศนคติที่เหมาะสมและเห็นคุณค่าในวิชาชีพ (3) องค์ประกอบในแง่คุณลักษณะที่เหมาะสมต่อการเป็นนักข่าว และ (4) องค์ประกอบในแง่ทักษะความเชี่ยวชาญที่เหมาะสมในการทำงานด้านข่าวโทรทัศน์ โดยองค์ประกอบทั้ง 4 ประการนี้ ผู้วิจัยจะนำมาสร้างเป็นกรอบแนวคิด(Frame of Analysis) สำหรับศึกษาและวิเคราะห์เกี่ยวกับลักษณะความเป็นมืออาชีพอย่างลึกซึ้งต่อไป

2. ศึกษาจากแหล่งข้อมูลบุคคลที่มีความเกี่ยวข้องกับวงการข่าวโทรทัศน์ไทย สำหรับชั้นตอนนี้ ผู้วิจัยมีเป้าหมายเพื่อให้ได้มุมมองที่ชัดเจนยิ่งขึ้นเกี่ยวกับแง่มุมของความเป็นมืออาชีพของนักข่าวโทรทัศน์ไทย ซึ่งผู้วิจัยได้นำกรอบแนวคิดในการศึกษา (Frame of Analysis) ที่สร้างขึ้นจากการแหล่งข้อมูลเอกสาร มาใช้เป็นแนวทางในการกำหนดแนวคำถามในการสัมภาษณ์อย่างเจาะลึก (Depth Interview) และไปใช้กับแหล่งข้อมูลบุคคล โดยในที่นี้คือ ผู้ทรงคุณวุฒิซึ่งเป็นที่ยอมรับในวงการข่าวโทรทัศน์ไทย ว่ามากไปด้วยประสบการณ์ และมีความเกี่ยวข้องกับวงการข่าวโทรทัศน์มาเป็นระยะเวลายาวนาน รวมไปถึงนักข่าวโทรทัศน์ ทั้งในระดับบริหารและระดับปฏิบัติการ และบุคคลในวงการศึกษา สื่อมวลชนที่มีความสนใจในเรื่องความเป็นมืออาชีพ ทั้งนี้ผู้ทรงคุณวุฒิและผู้เชี่ยวชาญที่ผู้วิจัยคัดเลือกเป็นแหล่งข้อมูลบุคคลในการสัมภาษณ์ประกอบไปด้วย

1.ดร.สรรพสิริ วิรยสิริ สื่อมวลชนในยุคบุกเบิกวงการวิทยุและโทรทัศน์ โดยเฉพาะงานทางด้านข่าว เป็นผู้หนึ่งที่ร่วมก่อตั้งสถานีโทรทัศน์ในประเทศไทย นอกจากนี้ท่านยังเป็นผู้เชี่ยวชาญในงานโฆษณาประชาสัมพันธ์ และได้รับเชิญเป็นอาจารย์พิเศษทางสาขาสื่อสารมวลชนจากหลายสถาบัน

2. คุณพิชัย วาสนาสง สื่อมวลชนอาวุโส ซึ่งมีความเชี่ยวชาญทั้งในสื่อหนังสือพิมพ์ สื่อวิทยุ และสื่อโทรทัศน์ โดยเฉพาะการจัดการรายการวิเคราะห์ข่าวสารข้อมูลเกี่ยวกับเหตุการณ์ต่างๆ ทั้งในและต่างประเทศ

3. ดร.สมเกียรติ อ่อนวิมล อดีตผู้รับผิดชอบงานด้านข่าวโทรทัศน์ของบริษัทแปซิฟิคอินเตอร์เนชันแนล จำกัด ที่เข้ามารับสมัครปทานรายการข่าวของช่อง 9 อ.ส.ม.ท. ในช่วงประมาณปี พ.ศ. 2528 ซึ่งเป็นผู้ที่ริเริ่มปฏิรูปการนำเสนอข่าวทางโทรทัศน์ให้พัฒนามากขึ้น โดยเฉพาะในด้านรูปแบบการนำเสนอ และกลายเป็นแบบอย่างในสารเปลี่ยนแปลงรายการข่าวโทรทัศน์ของสถานีโทรทัศน์อื่นๆ ตามมา

4. คุณยุพา เพ็ชรฤทธิ์ อดีตผู้สื่อข่าวของบริษัทแปซิฟิคอินเตอร์เนชันแนล จำกัด ทำงานร่วมกับดร.สมเกียรติ ในช่วงที่วงการข่าวโทรทัศน์เติบโตและเปลี่ยนแปลง จนกระทั่งได้รับการยอมรับจากผู้ชมว่าเป็นผู้สื่อข่าวโทรทัศน์ที่มีความรู้ความสามารถ และมากไปด้วยประสบการณ์

5. คุณปิยนดา วรสิริ บรรณาธิการบริหารนิตยสารอาทิตย์รายสัปดาห์ ซึ่งแม้จะเป็นสื่อมวลชนในสื่อสิ่งพิมพ์ แต่ได้แสดงจุดยืนผ่านผลงานมาโดยตลอดว่า สนใจและเรียกร้องในประเด็น "ความเป็นมืออาชีพ" ของสื่อมวลชนในทุกแขนง โดยเฉพาะกับสื่อโทรทัศน์ ซึ่งเป็นสื่อที่มีอิทธิพลกับประชาชนเป็นอย่างสูง

6. คุณบุตรรัตน์ บุตรพรม ผู้สื่อข่าวระดับปฏิบัติการของฝ่ายข่าว สถานีโทรทัศน์ไอทีวี รับผิดชอบสายข่าวสังคมและคุณภาพชีวิต มีแนวคิดและในเรื่องเกี่ยวกับลักษณะของนักข่าวโทรทัศน์มืออาชีพ โดยเฉพาะในแง่การพัฒนาทักษะความสามารถของนักข่าวที่เอื้อต่อการทำงานทางโทรทัศน์

ทั้งนี้ แบบสัมภาษณ์ที่สร้างขึ้น ได้กำหนดประเด็นคำถามออกเป็น 4 ช่วงใหญ่ๆ ซึ่งแต่ละช่วงจะมีประเด็นคำถามหลักกว้างๆ และในแต่ละประเด็นคำถามหลักจะขยายลงไปสู่ประเด็นย่อยที่สำคัญตามมา รวมทั้งแทรกประเด็นคำถามเกี่ยวกับหน้าที่ความรับผิดชอบ และจรรยาบรรณของนักข่าวโทรทัศน์ รวมไปถึงการประเมินคุณภาพของข่าวไว้ด้วย โดยจะแบ่งแต่ละช่วงเป็น

ช่วงที่ 1 อุดมการณ์ที่สำคัญสำหรับนักข่าวโทรทัศน์

ช่วงที่ 2 การกระตุ้นให้นักข่าวโทรทัศน์เกิดทัศนคติที่ดีในอาชีพ และความเป็น
“วิชาชีพนิยม” (professionalism)

ช่วงที่ 3 คุณลักษณะต่างๆ ที่นักข่าวโทรทัศน์พึงมี ทั้งที่เป็นคุณลักษณะกว้างๆ
ของผู้ประกอบอาชีพนักข่าว และคุณลักษณะเฉพาะสำหรับนักข่าวโทรทัศน์

ช่วงที่ 4 ทักษะความเชี่ยวชาญในการทำงานที่นักข่าวโทรทัศน์ ทั้งในแง่ทักษะ
สำหรับนักข่าวในทุกสื่อ และทักษะเฉพาะสำหรับข่าวโทรทัศน์

และหลังจากผู้วิจัยได้ข้อคิดเห็นจากผู้ทรงคุณวุฒิเกี่ยวกับองค์ประกอบความเป็น
มืออาชีพในแง่มุมต่างๆ แล้ว ผู้วิจัยจะนำข้อคิดเห็นเหล่านี้มาประมวลหาข้อสรุปให้เป็น
ระบบร่วมกับทฤษฎีและแนวคิดจากเอกสารที่ได้รวบรวมไว้ก่อนหน้านี เพื่อสร้างเป็น
เกณฑ์เกี่ยวกับความเป็นมืออาชีพของนักข่าวโทรทัศน์ที่มีความเหมาะสมกับ
บริบทแวดล้อมของประเทศไทยมากที่สุด สำหรับนำมาใช้ศึกษาต่อไปว่า ในส่วนของ
ผลผลิตหรือตัวข่าวโทรทัศน์นั้น ได้สะท้อนความเป็นมืออาชีพของนักข่าวโทรทัศน์ไทยออก
มาตามเกณฑ์ดังกล่าวอย่างไร

2. ขั้นตอนศึกษาภาพสะท้อนความเป็นมืออาชีพของนักข่าวโทรทัศน์จากผลงาน ข่าว (เทปข่าวโทรทัศน์)

ทั้งนี้หลังจากที่ผู้วิจัยได้รวบรวมข้อมูลที่เป็นแนวคิดจากเอกสารและที่เป็นความคิด
เห็นจากผู้ทรงคุณวุฒิ จนสามารถนำมาสรุปเป็นหลักเกณฑ์ว่านักข่าวมืออาชีพจะต้องมี
คุณสมบัติอย่างไรแล้ว ผู้วิจัยได้นำเทปข่าวโทรทัศน์ที่ถูกผลิตเพื่อออกอากาศมาทำการ
ศึกษาวิเคราะห์ดูว่า สิ่งที่แสดงถึงความเป็นมืออาชีพของนักข่าวโทรทัศน์ตามหลักเกณฑ์ที่
ประมวลมาได้นั้น จะปรากฏออกมาให้เห็นในลักษณะที่เป็นรูปธรรมอย่างไร หรือเรียกได้
ว่าเป็นการมองตัวข่าวว่ามี “ภาพสะท้อนของความเป็นมืออาชีพของนักข่าวในด้านต่างๆ ”
หรือไม่อย่างไร

ข่าวโทรทัศน์ที่ใช้ในการศึกษาวิจัยครั้งนี้ ผู้วิจัยได้คัดเลือกข่าวโทรทัศน์ที่ได้รับ
รางวัลจาก “การประกวดข่าวโทรทัศน์ยอดเยี่ยมครั้งที่ 1 ประจำปี 2540” ของ
มูลนิธิสงเคราะห์ สุนทรวัฒน์ มาเป็นแหล่งข้อมูลในการศึกษา โดยสาเหตุที่ผู้วิจัยเลือก
ศึกษาข่าวโทรทัศน์จากการประกวดดังกล่าวนี้ เนื่องจากสาเหตุที่ว่า

1) ชาวโทรทัศน์ที่ได้รับการนำเสนอออกอากาศในปัจจุบันนี้ มีจำนวนมากมายิ่งเป็นการยากที่จะชี้ชัดลงไปได้ว่า ชาวจำนวนเท่าใดจะเป็นกลุ่มตัวอย่างที่ดีที่สุดที่จะนำมาศึกษา แต่ชาวที่ถูกส่งเข้าประกวดในครั้งนี้ รวมทั้งสิ้น 23 ชาว ถือได้ว่าเป็นชาวที่ตัวของนักข่าวและทีมข่าว รวมไปถึงแต่ละสถานีเชื่อว่า เป็นชาวที่ดีที่สุดจากในบรรดาชาวที่ผู้ผลิตแต่ละรายเคยนำเสนอต่อประชาชน และเชื่อมั่นว่าชาวของตนเองมีความพิเศษแตกต่างจากนักข่าวและทีมข่าวอื่นๆ ที่ไม่มีผลงานส่งเข้าประกวดในระดับหนึ่ง จึงเหมือนเป็นการคัดเลือกในขั้นแรกโดยตัวผู้ผลิตชาวเอง

ยิ่งไปกว่านั้น ชาวที่ได้รับรางวัลในขั้นสุดท้ายของการประกวด ซึ่งในครั้งนี้มีอยู่ทั้งสิ้น 4 ชาว จาก 23 ชาว ยังเป็นชาวที่ผ่านการพิจารณาจากคณะกรรมการตัดสินที่เป็นผู้ทรงคุณวุฒิในวงการสื่อสารมวลชนหลายท่าน อาทิ นายสมชาย กรุสวณสมบัติ จากหนังสือพิมพ์ไทยรัฐ นายพงษ์ศักดิ์ พยัคฆวิเชียร บรรณาธิการอำนวยการหนังสือพิมพ์ในเครือมติชน รวมไปถึงประธานสมาพันธ์หนังสือพิมพ์แห่งประเทศไทย นายกสุมาคม นักข่าวแห่งประเทศไทย และนักวิชาการทางด้านสื่อสารมวลชน เช่น คณบดีคณะวารสารศาสตร์และสื่อสารมวลชน มหาวิทยาลัยธรรมศาสตร์ คณบดีคณะนิเทศศาสตร์ จุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย ซึ่งต่างประเมินว่า ชาวดังกล่าวทั้ง 4 ชาว เป็นชาวที่มีคุณภาพแตกต่างจากชาวอื่นๆ จากจุดนี้ ก็ถือได้ว่าชาวทั้ง 4 ชาว ได้ผ่านการ "กรอง" หรือคัดสรรมาแล้วในอีกระดับ ว่าจะน่าจะเป็นตัวแทนของชาวโทรทัศน์ที่มีความเหมาะสมในการนำมาศึกษาได้

2) อย่างไรก็ตาม ก็ไม่ได้หมายความว่า ชาวโทรทัศน์ที่ได้รับรางวัลดังกล่าวนี้จะต้องเป็นชาวโทรทัศน์ที่มีคุณสมบัติของมืออาชีพครบถ้วน เพราะเป็นการสรุปจากคณะกรรมการกลุ่มหนึ่ง แต่ความน่าสนใจจะอยู่ที่หลักเกณฑ์ที่คณะกรรมการตัดสินการประกวดนำมาใช้นั้น มีความสอดคล้องกับแนวคิดและทฤษฎีที่ผู้วิจัยใช้ในการศึกษาในเรื่องความเป็นมืออาชีพ เช่น ในการประกวดจะพิจารณาเรื่องของ :

2.1 ความมีประโยชน์และมีคุณค่าต่อประเทศชาติและประชาชน สร้างสรรค์สังคม โดยส่งผลให้เกิดการเปลี่ยนแปลงที่ดีขึ้นในสังคมไทย หรือให้แง่คิด เตือนใจ และเตือนภัย ชี้แนะแนวทางที่ถูกต้อง

2.2 ทำหน้าที่ของสื่อมวลชนที่เฝ้าคอยระแวดระวังในการรักษาสิทธิและเสรีภาพของประชาชนปกป้องมิให้เกิดความอยุติธรรมขึ้นในสังคมไทย

- 2.3 มีจริยธรรมในการเสนอข่าว มีความรับผิดชอบ มีความสุภาพซื่อสัตย์ และปฏิบัติหน้าที่เพื่อสาธารณประโยชน์
- 2.4 ข่าวมีความสมบูรณ์ ทั้งในแง่เนื้อหาสาระ ที่ต้องมีความต่อเนื่อง รวมไปถึงมีการสื่อความหมายด้วยภาพได้ดี และมีความสอดคล้องกัน ระหว่างสาระ และภาพข่าว
- 2.5 ความถูกต้องของข่าว ตรงกับข้อเท็จจริงที่เกิดขึ้น ไม่มีการบิดเบือน
- 2.6 ข่าวมีความสมดุลและเที่ยงธรรม ให้ความเป็นธรรมแก่ทุกฝ่ายที่ตกเป็นข่าว ขณะเดียวกันก็มีความทันสมัย มีความจับใจทันต่อเหตุการณ์

จะเห็นได้ว่าแนวทางการตัดสินใจของคณะกรรมการการประกวด และเกณฑ์เกี่ยวกับความเป็นมืออาชีพรองนักข่าวโทรทัศน์ไทยที่ผู้วิจัยสร้างขึ้นโดยแนวคิดจากเอกสาร และสัมภาษณ์ผู้ทรงคุณวุฒิ นั้น มีฐานมาจากแนวคิดในแง่มุมมองคล้ายกัน ดังนั้น หากผู้วิจัยนำข่าวที่ได้รับรางวัลทั้ง 4 ข่าว มาเป็นตัวอย่างในการศึกษา ก็น่าจะแสดงองค์ประกอบความเป็นมืออาชีพออกมาให้เห็นได้ในหลายแง่มุม โดยเฉพาะเมื่อนำมาใช้ศึกษา ประกอบกับเกณฑ์ของผู้วิจัยดังกล่าว ก็ยังน่าจะนำไปสู่ภาพสะท้อนในเรื่องความเป็นมืออาชีพรองนักข่าวโทรทัศน์ที่อยู่ในผลงานข่าวได้ว่าปรากฏออกมาหรือไม่ แค่นั้น อย่างไร

การนำเสนอข้อมูล

หลังจากผู้วิจัยได้รวบรวมและวิเคราะห์ข้อมูลใน 2 ขั้นตอนดังกล่าวแล้ว จะนำเสนอข้อมูลทั้งหมดตามลำดับดังนี้

บทที่ 4 เป็นการประมวลผลข้อมูลทั้งจากข้อมูลเอกสาร และจากความคิดเห็นที่ได้จากการสัมภาษณ์ผู้ทรงคุณวุฒิ และนำมาสรุปเป็นหลักเกณฑ์

บทที่ 5 นำหลักเกณฑ์ที่ศึกษาได้มาศึกษาวิเคราะห์ภาพสะท้อนความเป็นมืออาชีพรองนักข่าวจากตัวผลงานข่าว

บทที่ 6 นำเสนอบทสรุปของการศึกษาวิจัย และข้อเสนอแนะ